

IB047

Četnosti a kolokace

Pavel Rychlý

pary@fi.muni.cz

7. dubna 2025

Jak zjistíme, co je v korpusu?

- přečteme ho – nepraktické
- struktura korpusu: atributy, struktury, metainformace
- seznam typických (častých) slov
 - pro každý atribut (slovo, lemma, značka)
 - pro atributy struktur (autor, datum, ...)
- základní informaci dávají i velikosti seznamů

Type-token ratio

- type-token ratio (TTR) = počet různých slov / počet tokenů
- míra lingvistické diverzity
- je potřeba normalizovat
úseky pevné délky (milion slov), průměr z úseků

	tokenů	slov	token/type	type-token ratio
Susanne	150 000	16 000	9,1	0,107
BNC	112 000 000	774 000	145	0,00691
EnTenTen	13 000 000 000	28 000 000	465	0,0021

Poznáte o jaký korpus jde?

	řádků	slov	bajtů
Kniha 1	3.715	37.703	223.415
Kniha 2	1.601	16.859	91.031

Seznamy slov

- seznamy nejčastějších prvků (slov) dávají dobrou charakteristiku obsahu
- `sort |uniq -c |sort -rn`
- některá slova dávají informaci o jazyce, jiná o typu jazyka, jiná o obsahu

Kniha 1	Kniha 2
the, and, of, to, you, his, in, said, that, I, will, him, your, he, a, my, was, with, s, for, me, He, is, , , it, them, be, The, all, , have, from, , on, her, , , are, their, were, they, which, , t, up, , had, there	the, I, to, a, of, is, that, , you, he, and, said, was, , in, it, not, me, my, have, And, are, one, for, But, his, be, The, It, at, all, with, on, will, as, very, had, this, him, He, from, they, , so, them, no, You, do, would, like

Seznamy slov

- seznamy nejčastějších prvků (slov) dávají dobrou charakteristiku obsahu
- `sort |uniq -c |sort -rn`
- některá slova dávají informaci o jazyce, jiná o typu jazyka, jiná o obsahu

Kniha 1	Kniha 2
the, and, of, to, you, his, in, said, that, I, will, him, your, he, a, my, was, with, s, for, me, He, is, father , it, them, be, The, all, land , have, from, , on, her, , son , , are, their, were, they, which, sons , t, up, , had, there	the, I, to, a, of, is, that, little , you, he, and, said, was, , in, it, not, me, my, have, And, are, one, for, But, his, be, The, It, at, all, with, on, will, as, very, had, this, him, He, from, they, planet , so, them, no, You, do, would, like

Seznamy slov

- seznamy nejčastějších prvků (slov) dávají dobrou charakteristiku obsahu
- `sort |uniq -c |sort -rn`
- některá slova dávají informaci o jazyce, jiná o typu jazyka, jiná o obsahu

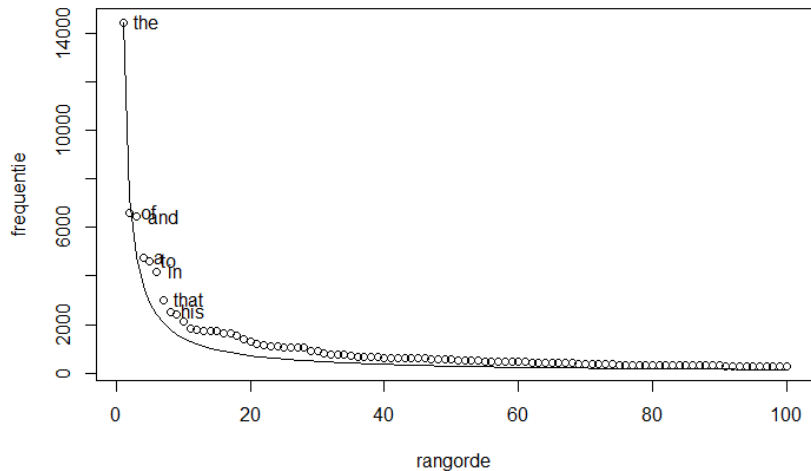
Kniha 1	Kniha 2
the, and, of, to, you, his, in, said, that, I, will, him, your, he, a, my, was, with, s, for, me, He, is, father , God , it, them, be, The, all, land , have, from, Jacob , on, her, Yahweh , son , Joseph , are, their, were, they, which, sons , t, up, Abraham , had, there	the, I, to, a, of, is, that, little , you, he, and, said, was, prince , in, it, not, me, my, have, And, are, one, for, But, his, be, The, It, at, all, with, on, will, as, very, had, this, him, He, from, they, planet , so, them, no, You, do, would, like

Jaké je rozložení slov v korpusu?

- proč jsou nejčastější slova dobrou charakteristikou?
- nejčastější pokrývají velkou část textu
- $f * r = C$
součin četnosti a pořadí v seznamu slov (dle četnosti) je zhruba konstantní
- slova, slovní spojení
- vlastní jména, velikosti měst

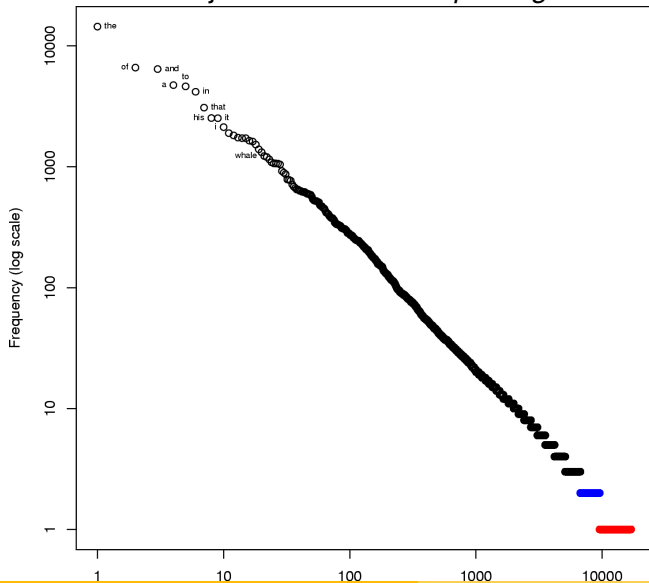
Zipfův zákon

- graf: pořadí – četnost
- $f * r = C$

Zipfův zákon

Velká část slov je s četností 1 = *hapax legomena*

- pravděpodobnost výskytu slova vs. četnost slova v korpusu
- některá slova jsou pouze v jenom dokumentu, ale mnohokrát
- redukované četnosti normalizují výskyty
- $RF \leq F$
- $RF \geq 1$
- dokumentová četnost (range)
= počet dokumentů obsahujících dané slovo

ARF: average reduced frequency

- četnost slova f
- korpus rozdělíme na f částí
- počítáme počet částí, které dané slovo obsahují
min = 1, max = f
- rozdělení posuneme o jeden token, znovu spočteme počet částí
- ARF = průměr počtu pokrytých částí ze všech posunutí

ALDF: Average Logarithmic Distance Frequency

- četnost slova f , velikost korpusu N
- d_i počet tokenů mezi jednotlivými výskyty slova
- $ALD = \frac{1}{N} * \sum_{i=1}^f d_i \log_2 d_i$
- $ALDF = 2^{ALD}$
- rovnoměrné rozložení: $ALDF = f$
- výpočet lze distribuovat, snadné skládání částí

Jaká slova se vyskytují v kontextech daného výrazu?

- záchodové XXX
- tratoliště XXX
- očitý XXX
- polehčující XXX

Jaká slova se vyskytují v kontextech daného výrazu?

- záchodové XXX
- tratoliště XXX
- očitý XXX
- polehčující XXX

Jak můžeme kolokace najít?

- četnosti
- relativní četnosti
- skóre – asociační míry
- filtrování

Asociační míry

Počítáme na základě kontingenční tabulky.

	$V = v$	$V \neq v$
$U = u$	$E_{11} = \frac{R_1 C_1}{N}$	$E_{12} = \frac{R_1 C_2}{N}$
$U \neq u$	$E_{21} = \frac{R_2 C_1}{N}$	$E_{22} = \frac{R_2 C_2}{N}$

expected frequencies

	$V = v$	$V \neq v$	
$U = u$	O_{11}	O_{12}	$= R_1$
$U \neq u$	O_{21}	O_{22}	$= R_2$

$= C_1$ $= C_2$ $= N$

observed frequencies

O_{ij} – pozorované hodnoty (observed) E_{ij} – očekávané hodnoty (expected)

- T-score: $T = \frac{O_{11} - E_{11}}{\sqrt{O_{11}}} = \frac{f_{xy} - \frac{f_x f_y}{N}}{\sqrt{f_{xy}}}$
- MI-score: $MI = \log_2 \frac{O_{11}}{E_{11}} = \log_2 \frac{f_{xy} N}{f_x f_y}$
- Log-likelihood:
 $LL = -\log_2 \frac{L(O_{11}, C_1, r)L(O_{12}, C_2, r)}{L(O_{11}, C_1, r_1)L(O_{12}, C_2, r_2)}$
 $L(k, n, r) = r^k (1 - r)^{n-k}$
 $r = \frac{R_1}{N}; r_1 = \frac{O_{11}}{C_1}; r_2 = \frac{O_{12}}{C_2}$

- Minimum sensitivity: $MS = \min\left\{\frac{O_{11}}{C_1}, \frac{O_{11}}{R_1}\right\} = \min\left\{\frac{f_{xy}}{f_x}, \frac{f_{xy}}{f_y}\right\}$
– minimum z relativních četností
- Dice: $D = \frac{2O_{11}}{R_1 + C_1} = \frac{2f_{xy}}{f_x + f_y}$
- logDice: $ID = 14 + \log_2 D = 15 + \log_2 f_{xy} - \log_2 (f_x + f_y)$

- vybíráme jen ty kolokace, které splňují podmínku na značkách
- ADJ NN
- NN NN
- word sketches – jednostránkový souhrn chování slov

Kolokace slova Prince

↔ ☰ 🔍 ✕	
modifiers of "prince"	
little ...	the little prince
fair ...	fair , little prince
Oh ...	Oh , little prince
dear ...	dear little prince
prince ...	prince , dear little prince
great ...	great prince

↔ ☰ 🔍 ✕	
verbs with "prince" as object	
say ...	said the little prince
ask ...	asked the little prince
demand ...	demanded the little prince
see ...	when he saw the little prince coming
inquire ...	inquired the little prince
repeat ...	repeated the little prince , who

↔ ☰ 🔍 ✕	
verbs with "prince" as subject	
say ...	the little prince said to himself
come ...	saw the little prince coming
go ...	And the little prince went away
add ...	the little prince added
ask ...	the little prince asked
flush ...	The little prince flushed

Word Sketches

Jak se vytváří

- Velký vyvážený korpus
- Vyhledáme závislé prvky (subjects, objects, heads, modifiers etc)
- Gramatické relace definované formou dotazů v CQL
- Seznam kolokací pro každou gramatickou relaci
- Statistika pro třídění každého seznamu

- porovnání relativních četností oproti referenčním datům
- Simple Math:

$$s = \frac{f_1 + N}{f_{ref} + N}$$

- porovnání relativních četností oproti referenčním datům
- Simple Math:

$$s = \frac{f_1 + N}{f_{ref} + N}$$

Co je v korpusu/textu?

Klíčová slova dávají typická (častá) slova, ale ne obyčejná.